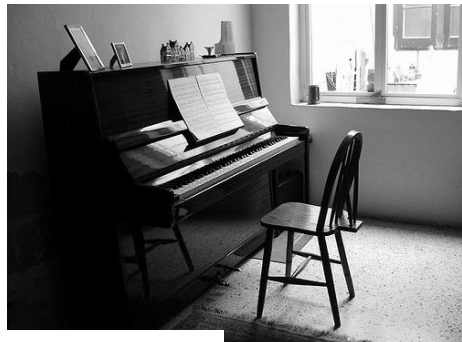

But if my life is for rent and I don't learn to buy. Well I deserve nothing more than I get
Cos nothing I have is truly mine

Knjižni kotichek – Elfride Jelinek in Učiteljica klavirja

Glasbenica? Pisateljica in Nobelova nagrajenka? Feministka? Zgodovinarica? Igralka?

Slika: Maltagirl

Elfriede Jelinek je bila rojena 20.10.1946 v Avstriji. Sama se ima za Dunajčanko, kjer se je tudi glasbeno izobrazila. Študij orgel, kljunaste flavte in kompozicije jo je zaznamoval, kar je vidno tudi v knjigi Učiteljica klavirja. Posvetila se je tudi študiju gledališke umetnosti ter umetnostne zgodovine. Leta 1974 se je poročila z informatikom Gottfriedom Hüngsbergom.

Rdeča nit avtoričinih del je »prikazovanje, razgaljenje in končno razdiranje mitov, posebno trivialnih.« Dela govorijo o seksualnosti, nasilju, moči. Značilna so eksperimentiranja z jezikom, v katerega je vnašala svoje glasbeno znanje in dvomi o tem, če so dela sploh prevedljiva v druge jezike. Jelinekova pravi, da njeno ustvarjanje izvira iz negativnih občutij, zato so njena dela precej kontroverzna in že od samega začetka dvigujejo veliko prahu. Kljub temu pa je za svoje najbolj znano delo Ljubimki prejela tudi Nobelovo nagrado.

Si to, kar imaš oblečeno

Avtorica je v intervjuju omenila, da ljudje ženske sodijo po tem, kako izgledajo. Ljudje smo bitja nagnjena k sodbam in presojam na podlagi stvari, ki so čim bolj banalne, zato da nam ni treba odkrivati resnice, ki bi lahko bila nasprotna našim domnevam in drugačna od naših pričakovanj. Oblečila že

dolgo niso zgolj predmeti, ki bi služili zavarovanju in pokrivanju telesa. Danes so statusni simbol in rek: »Obleka naredi človeka.«, se danes s pridom izkorišča. Kako danes sploh prepoznamo pravo damo? Od ženske iz delavskega razreda se, v večini primerov, loči samo po skrbno izbrani in pregrešno dragi garderobi. Subkulture kot pojav moderne družbe predpisujejo določen slog oblačenja. A vendar nekateri ne pripadajo subkulturam. So skupina z enim samim pripadnikom, ki se, čeprav neopazno, distancira svoje od okolice na način, ki ga ostali niti ne opazimo, a je za posameznika znak skrbno preiščene rutine. Če te ne zavaruje pripadnost subkulturi, se zavaruj sam.

Silvija Borovnik, v svoji knjigi Študije in drobiž, komentira knjige Elfriede Jelinek na splošno, čeprav to velja tudi za Učiteljico klavirja: »Prav neizprosna

ironija pa največkrat prizadeva značilne vzorce ženskega obnašanja (...) žensko miselnost (vpeto med nenehne pogovore o modi in kozmetiki), trivialne ženske strahove pred staranjem in izgubo lepote itd.« Pogovori o oblačilih so pogosti, prav tako opisi oblačil, nakupov oblačil in podobno. To res zadeva tipično ali bolje rečeno stereotipno žensko obnašanje.

Mati, ki nadzoruje oblačenje odrasle ženske

Erika Kohut, glavna junakinja učiteljice klavirja, je navidez povprečno dekle, ki med množico ne zbuja nikakršne pozornosti s svojim videzom. Slog njenega oblačenja je opisan takole: »Kriilo in puli, ali poleti bluzo.« Kriilo vedno sega vsaj do kolen, barve so nevpadljive. Lahko sklepamo, da je tradicionalno dekle, ki ji je urejenost sicer pomembna, a vendar ne poglobitnega pomena, da svojega telesa ne mara izpostavljati in da oblačila služijo predvsem praktičnemu namenu tj. zaščiti telesa, ne pa olepševanju ali okraševanju tega. Opisani slog je lahko primeren za uradnico ali učiteljico. Vendar to ne pomeni, da se za pustim videzom ne skriva kaj več. Zmotno je namreč na vrat na nos sklepati, da je Erika Kohut za oblačila nezainteresirana. Erika nasprotno od tega obožuje oblačila. Rada ima drage, prestižne znamke in obleke za svečane priložnosti. Zanimivo je, da taka oblačila tudi dejansko kupuje. To sicer samo po sebi ni nič nenavadnega za žensko, ki sama služi denar, dokler ne izvemo, da ji je to strogo prepovedala njena ostarela mati, za katero so »Obleke indici egoizma in svojeglavosti.« in za katero so obleke nepotrebna potrata. Poleg vsega, da mati določa Erikin videz določa še, kaj ji mora biti všeč in kaj ji pristaja. Mati je mnenja, da je najbolje, če Erika nosi oblačila, ki sploh ne dajo slutiti, da se pod njimi skriva ženska. Zdi se, da je oprava, ki jo Erika vsak dan nosi, namenjena zanikanju spolnosti. Erika nakupljenih oblek nikoli ne obleče, ima pa moč, da jih kupi in moč, da poseduje nekaj, kar je resnično in

Dela govorijo o seksualnosti, nasilju, moči Njeno ustvarjanje izvira iz negativnih občutij, zato so njena dela precej kontroverzna in že od samega začetka dvigujejo veliko prahu.

samo njeno, saj mati obleke lahko proda, ne more jih pa nositi. Tukaj se pokaže Erikin upor proti materini volji. Erika ve, da mati nakupa vedno ne more

preprečiti, četudi hodi Eriko čakati po službi, da jo lahko pelje daleč okrog zanimivih izložb in odvrne od nakupa.

Tudi njeno igranje klavirja je sredstvo uživanja, vendar vemo, da je Erikina strast do igranja zrasla iz materine želje po izjemnosti svojega otroka (če že sama v življenju ni ničesar izjemnega dosegla) in iz ambicioznosti, da njena hči postane nekaj, kar ni vsak povprečnež. Mati zvito uporablja laskanje, da bi v hčeri vzbudila trohico navidezne samozavesti, ki bi otroka prepričala, da resnično ne potrebuje ničesar več od pohval svoje matere. Grajanje hčerinoga videza pa hčeri prepreči zavedanje lastne ženstvenosti in s tem povezanega zapeljivega

While my heart is a shield and I won't let it down. While I am so afraid to fail so I won't even try
Well how can I say I'm alive

oblačenja. V obeh primerih - pohvali ali

Slike: Banana republic gap clothing - Maulleigh

graji - vidimo isti cilj. Mati nikoli ne pomisli na hčerine želje in popolnoma ignorira hčerino bistvo in osebnost. Vse, kar je pomembno, je to, da ona trpi. Poglavitni so njeni občutki in vse, kar hčerka stori, je za njeno dobro ali obratno, za njeno slabo. V zadnjem delu knjige pa zasledimo še presenetljivo dejstvo, da je mati pravzaprav ljubosumna na Erikino urejenost in lep izgled. Tega se začne zavedati tudi Erika, ko na svoj videz polaga več pozornosti kot sicer. Torej lahko odnos med materjo in hčerjo v grobem, a vendarle zaobjamemo poglavitne značilnosti, opišemo skozi odnos matere do hčerinih oblačil ali oblačil nasploh. Pokaže se, da so včasih stvari, ki se zdijo zelo površinskega pomena, kot naj bi oblačila tudi bila, pomembnejše kot se zdijo. Toda tudi v učiteljici klavirja pride do sprememb, in to na ljubezenskem področju. Kar se je dogajalo v notranjosti, je nenadoma moralo nekako pokazati posledice tudi na zunanost - na zunanji urejenosti in skrbi za svojo podobo. Erika pa je medtem dejansko začela razmišljati, kako ugajati moškemu, posegla je po svojih polnih omarah. Oblačenje ni več rutina. Postalo je tisto, kar je skoraj pri vsaki ženski - užitek. Kupuje si dodatke, načrtuje, kako bi ga očarala. Preobrazbo opazijo tudi drugi, a jo gledajo s posmehom, Erika pa upa na »dvorljive poglede«.

Odloči se, da bo to na dan po tem, ko jo je Klemmer napadel v stanovanju, jo fizično in spolno zlorabil ter ponižal do skrajnosti. In kaj je Erika oblekla na dan prepoveda? »Erika si obleče staro obleko iz zastarela mode mini kril (...)«****

Erikina želja, da bi »Nekega dne veličastno izstopila iz za zidov in presešla vse!« se uresniči. Odloči se, da bo to na dan po tem, ko jo je Klemmer napadel v stanovanju, jo fizično in spolno zlorabil ter ponižal do skrajnosti. In kaj je Erika oblekla na dan prepoveda? »Erika si obleče staro obleko iz zastarela mode mini kril (...)**«** To pot obleče točno tisto, kar si želi, brez tehtanja in obotavljanja. Nositi hoče tisto, kar ima za pokazatelja samozavesti, samostojnosti in samosvojesti. Ni pomembno, če je obleka tesna in če na ulici privlači zgrožene poglede, ki se nanjo lepijo v gnusu. »Njena podoba je bizarna, kot narejena za osamitev.«

To ni pomembno, ker se zdi, da je Erika tako ali tako sama že celo življenje. Ko je bila oblečena v svojo sivo uniformo vsakdana je sicer niso gledali z zgražanjem, a tudi odobravanjem ne. Grobo gledano je bila na istem. Tokrat je niti mati ni ustavljala, ko se je tako nesopodobna napolnila iz stanovanja. Erika ni bila več v njeni oblasti. Na dan, ko se je Erika odločila, da bo zaradi zveze s Klemmerjem ubila njega ali sebe, je odločila obleči tisto, kar si ni upala vsa ta leta poprej.

Kakšno vlogo sploh obleka ima?

Nekatere stvari so v knjigah prevečkrat spregledane. Res je, da oblačila in oblačenje Erike Kohut niso bistvenega pomena niti za

zgodbo niti za oznako osebe, kaj šele za izluščanje temeljnega sporočila knjige. So pa drobci, ki nam na preprost način dovoli nazorno sledenje dogodkom, razmerjem in spremembam. Koliko žensk se zateka v globine svoje omare, da bi skrile tisto, česar imajo preveč, vsakdanjega bremena namreč. Ali morda, da bi zapolnile nekaj, kar manjka. Tretja želi skriti vse, kar ni dovolj popolno... Četrta pa z oblačili opozoriti, kako narobe je vse. Erika želi mogoče vsega po malem. Odvisno od situacije. Včasih tudi na videz male stvari zaslužijo pozornost. Z malo besedami se velikokrat veliko pove, ampak še tako velik trud včasih ni dovolj, da bi razvozlal male besede.

Ana Perovič

Izjave znanih

Moje sanje so, da se bo nekega dne ta narod prebudil in začel živeti v duhu pravega pomena besed: "Prepričani smo, da so vsi ljudje enakopravni." Moje sanje so, da bodo lahko nekoč, na rdečih hribih Georgije, sinovi sužnjev in sinovi sužnje lastnikov, sedeli skupaj za isto mizo kot bratje. Moje sanje so, da se bo nekoč celo puščavska država Mississippi, sedaj polna krivice in zatiranja, spremenila v oazo svobode in pravice. Moje sanje so, da bodo moji štirje otroci nekega dne del naroda, ki jih ne bo sodil po barvi kože, temveč po njihovih dejanjih. To so moje sanje.«

Martin Luther King